

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

prosinec 2021

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

zdá se to až neuvěřitelné, ale závěrem letošního roku se náš časopis dožije 10 let své existence. Podrobnější shrnutí z pohledu jeho hlavních výrobců si můžete přečíst na str. 2. V posledním vydání tematicky spřízněného periodika Sedmá generace, které bylo zaměřeno na klimatickou krizi, se v rozhovoru s dokumentaristkou Andreou Culkovou objevilo významné povzdechnutí nad tím, jak žalostně málo prostoru dostává v hlavních médiích právě klimatická změna. Ať už se jedná o strach takové téma otevřeně prezentovat, politické (ne)zadání, obavu o nízkou sledovanost nebo kombinaci všeho dohromady, jedna věc je jistá. Za

Z obsahu tohoto čísla:

Beseda s Jiřím Malíkem.....	2
Sváteční posezení s -jj- a -ah-.....	2
Písek sází!.....	4
Další sbírka pro azyl Sirius.....	5
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	5
Pilátka netýkavková.....	7
Večer s dokumentem - 94. díl.....	8
Něco překrásného se končí:.....	10
KAM a RÁDI - Lesní příběhy.....	11
Zvláštní znamení.....	11
Prosincové zajímavosti Jirky Wagnera...	12
Dýně.....	12

víráním očí, odsouváním problému nebo jeho nahrazováním

„aktuálnějšími“ tématy klimatická krize nezmizí. Na vině jsou obě strany. Jak konzumenti zpráv, kteří dávají přednost stravitelnějším a akčnějším okruhům, tak především novináři, kteří problémem aktivně vytlačují z mediálního prostoru. Podobným způsobem je nakládáno i s ostatními environmentálními tématy, které se zatím natolik nepřetlačují s našimi běžnými každodenními potřebami. I když zasvěcení tuší, že tohle je také pouze otázka času.

Foto Roman Szpuk

Jsem moc rád, že náš časopis už celé desetiletí vyplňuje prázdné místo nejen v regionální oblasti, ale reflektuje i problematiku, která je v masmédiích doposud bojkotována. Nejsme samizdatem, obrázkovým čtením pro chvíle pohody nebo oběžníkem pro pár odpadlých duší, snažíme se být plnohodnotným médiem v době, kdy je více než kdykoli předtím potřebné měnit úhel pohledu a zažitý status quo.

Děkujeme vám všem, kdo nás čtete, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Beseda s Jiřím Malíkem

Dne 20. 10. 2021 se ve společenském sálu Šmidingerovy knihovny v rámci cyklu Zelené otazníky uskutečnila přednáška p. Jiřího Malíka na téma „Jak zadržet vodu v krajině?“

Pan Jiří Malík, ochránce přírody a spoluautor metodiky Živá krajina, v úvodu přednášky nastínil hlavní vlivy klimatické změny na naši krajinu – zejména tryskové proudění vzduchu ve vyšších vrstvách atmosféry - jet streams – které je zcela zásadním faktorem ovlivňujícím podnebí i počasí a stabilitu polárního vortexu – víru chladného vzduchu nad Arktidou, kdy v posledních letech došlo k jejich bezprecedentnímu narušení vlivem klimatické změny. Jako další faktory ovlivňující stav klimatu a krajiny zmínil poškození vodního režimu – utužení a odvodnění zemědělské půdy, splachy ornice, vodní eroze, zahloubené a narovnané toky a způsob hospodaření na zemědělské půdě.

Po zhodnocení výchozího stavu nastínil kroky, které bychom měli provést pro uzdravení krajiny a obnovu retence vody, tj. vrátit vodě, co jsme jí sebrali – tedy bývalé podmáčené louky a původní délku toků včetně údolnic v orné půdě. Zvětšit co nejvíce objem zádrže vody v krajině – naplnit nivy a toky, zhotovit nové tůňe a rybníky, rozlivy beze škod pomocí revitalizace. A dále: snížení (rychlosti) odtoku vody z krajiny (i max. znefunkčněním meliorací) - využití meliorací k obnově a zřízení mokřadů, tůňe, rybníků. Zvýšení podílu zeleně v krajině, správná skladba lesa a hospodaření v něm. Transformace zemědělství – návrat půdního života (edafonu) a porozity půdy (2 t žížal na ha): bez biocidní chemie, lehčí stroje, bez orby, bez diskování. Tato opatření, pokud by se je podařilo prosadit jako prostředek adaptace na klima např. pomocí krajinného plánu ČR, zajistí návrat vody a zeleně do krajiny obnovením hydrologického režimu a dosažení dobrého stavu povrchových i podzemních vod.

Foto Pavel Běle

ním mapování v terénu, návrzích opatření a zpracování studií a vlastních projektů. Krátce byla zmíněna i probíhající práce na zpracování studie povodí Smiradického potoka místními lokálními koordinátory.

V diskuzi po přednášce byly probírány možnosti prosazení předkládaných řešení, a zejména nutnost prosadit legislativní snahy vedoucí k co největší mitigaci a adaptaci ČR na změny klimatu pomocí zlepšení stavu krajiny, lesů a odchodu od průmyslového zemědělství, které vysušuje krajinu a vodní zdroje ČR. Přednášky se zúčastnil i senátor Tomáš Fiala, který se těmito tématy zabývá jako člen Stálé komise Senátu VODA – SUCHO, a přislíbil pomoc při prosazování navrhovaných řešení.

Zdroje: [Společně proti suchu](#), [Model Zdoňov](#), [Model Křinice](#), [Živá krajina](#) **Pavel Běle**

Sváteční posezení s -jj- a -ah-

Někdy je při psaní článku těžké vymyslet úvod, ale tentokrát je jasné, že nejdříve musíme vysvětlit význam zkratk z názvu. Tak tedy: Jan Juráš a Alena Hrdličková – což ovšem většina z vás ví z paměti, a navíc je to uvedeno na poslední stránce každého z čísel našeho časopisu. Teď zrovna máme stovčák, protože Kompost vychází každý měsíc, a to od ledna 2012. Končíme 10. ročník, máme důvod k ohlédnutí a snad i k určité nostalgii. Možná by stálo za to v tuhle chvíli uvést, kolik článků podepsaných našimi iniciálami už jsme pro vás připravili, jenomže statistiku si k tomu žádnou nevedeme a počítat se nám to nechce. To si místo toho radši uděláme poznámky k nějakým dalším příspěvkům do budoucna.

Možná si ještě pamatujete na článek „Jak se dělá Kompost“ z [čísle 1/2013](#), v kterém jsme si dělali legraci z našich tehdejších začátků. Potom utekly další čtyři roky, v [čísle 12/2016](#) jsme oslavili „narozeniny“ obrázkem netradičního dortu od naší kolegyně Ivy Jonové a v [čísle 1/2017](#) navázala Iva anketou na téma "Co je pro vás časopis Kompost?". Tentokrát se nabízí, že bychom my dva, jakožto nejaktivnější z kompostového týmu, mohli symbolicky posedět s vámi, čtenáři, u pomyslného šálku něčeho dobrého, odhadnout vaše pravděpodobné otázky a odpovědět na ně.

Zveme vás tedy na kus řeči a ptáme se sami sebe za vás:

Který z článků vydaných doposavad v Kompostu máte nejradši? Určitě je těžké od každého z nejčastěji publikujících autorů vybrat jediný, ale můžete třeba vyjmenovat ty, které vám utkvěly v paměti a vybaví se vám jako první.

J. Juráš: „Poděkování panu Kohákoví“ (A. Hrdličková – [č. 3/2020](#)), „Falešné naděje milovníků jádra“ (Eduard Sequens – [č. 4/2019](#)), správnou atmosféru konkrétní roční doby navodí haiku Jiřího Wagnera, líbilo se mi putování po blízkém okolí našeho města s populárně-naučnými články Vildy Hrdličky (např. „Krajina za humny“ – [č. 5/2018](#) nebo „Rybník Koryto dřívě a dnes“ – [č. 9/2015](#)), každý rok se těším na ohlédnutí za přenosy žab u Vepřského rybníka od Terezy Müllerové (např. [5/2017](#)). Bylo by toho samozřejmě daleko víc...

A. Hrdličková: Tak třeba komentář k dokumentu „Dominion“ (J. Juráš – [č. 2/2019](#)), „Stromy, zahrada a kousek dětství“ (V. Hrdlička – [č. 9/2013](#)), „Cirkus bez zvířat, přesto hojně navštěvovaný“ (E. Legátová – [č. 2/2019](#)), haiku J. Wagnera od [č. 2/2018](#) až do nejnovějších, „Postřehy ze Slovenska“ (F. Zima – pět dílů od [č. 10/2019](#)), „Konec cukrožrouta“ (F. Langmajer – [č. 2/2013](#)), „Lohák, velikonoční jablko“ (D. Kindlmannová – [č. 3/2020](#)), „Melodie - to není jen la-la-la“ (H. Synková – [č. 11/2018](#)), „Voda v ekozahradě“ (A. Šimáčková – [č. 9/2012](#)), „Tání“ (Evelína – [č. 3/2014](#)), „... sláma k slámě se dá...“ (J. Divišová – [č. 1/2019](#)), „Tůň Na Trávníčku – Bratronice“ (P. Běle – [č. 10/2019](#)). A za autory občasně, z nichž někteří jsou podepsáni jménem a jiní třeba i přezdívkou nebo zůstávají v anonymitě, můžu uvést působivé a teď právě zase aktuální předvánoční svědectví „Voda noží povídala“ (Reno Reyns – [č. 12/2012](#)).

A z těch vlastních?

J.: „Konec masožrouta“ ([č. 4/2013](#)) nebo trochu ostřejší, ale době poplatnou „Lobotomii kůrovcem“ ([č. 6/2014](#)). Velký ohlas na internetu měl článek „Pojďme se domluvit... (Vánoce pro všechny)“ z [č. 12/2017](#).

Foto Vilém Hrdlička

A.: Ty, kde se dělím o nějakou radost, většinou napíšu, ani nevím jak. A obtížné jsou pro mě všechny ostatní.

Jaký byl váš zatím nejhezčí zážitek ve spojení s časopisem Kompost?

J.: Rád vzpomínám na seriál „Putování Vodňanskem“ (od [č. 8/2016](#) do [6/2017](#)), při jehož sepisování jsem hlouběji a jinou optikou prozkoumal zajímavá místa, která jsem měl dlouhou dobu pod nosem. Podobně jsem se ponořil i do série o urbexu (od [č. 11/2019](#) do [8/2020](#)). Z poslední doby pak můžu jmenovat asi zpracovávání té-

Foto -jj-

A.: „Kompost, nebo kompost?“ – [č. 1/2012](#).

Jaká čísla by se dala podle vás pokládat za vzorová?

J.: [12/2020](#), [7/2020](#), [2/2019](#) nebo třeba [11/2018](#).

A.: Například [10/2012](#), [2/2016](#), [1/2019](#) nebo [2/2020](#).

Jaké články se vám píšou nejsnáze? A které jsou pro vás obtížné?

J.: Nejsnáze ty, které vycházejí z nějaké osobní zkušenosti. Dobře se mi píše o tématech, ve kterých mám nějaké hlubší vědomosti. Těžko se mi píšou např. recenze na knihy, které mě zase až tak neoslovily, nebo pojednání o akcích a událostech, které nebyly ničím výjimečné (i když informace z nich jsou podstatné). Někdy je také těžké ukočírovat emoce, když se píše o nějaké závažné environmentální škodě způsobené konkrétní skupinou lidí nebo záměrným a vypočítavým rozhodnutím úředníků, politiků atd.

matu strakonických zahrádkářských kolonií, díky kterému jsem se dostal ke kronice ZO 1918 (Barvínkov) od samotného založení právě v roce 1918, což bylo velmi zajímavé čtení (viz [č. 9/2021](#)).

A.: Krásné ohlasy od budoucích čtenářů po vydání prvního čísla. Honza to tehdy okomentoval krátkým mailem, který mě rozesmál a ráda na něj vzpomínám: „;-:))) Dnešek mě baví...“

Který z čtenářských ohlasů vás zatím nejvíc povzbudil do další práce?

J.: Povzbudí mě každý ohlas, kdy mi někdo sdělí, že ho informace z časopisu inspirovala k nějaké konkrétní změně (i když se to může jevit jako maličkost, ale z takových maličkostí se svět kolem nás skládá).

A.: Doporučení publicistky Hanky Synkové, které vyšlo v knize „Doba jedová 4.“ v kapitole „Místo doslovu“. Kompost se zde octl v seznamu vybraných zdrojů dalších spolehlivých informací, a to dokonce hned jako první jmenovaný.

Který vás naopak nejvíc vykojil?

J.: Vykojil mě diskuze nebo polemiky, kdy názorový oponent (možná nevědomě) odmítá připustit některá fakta a vychází stále ze stejného východiska, které třeba ani s tématem nemusí souviset.

A.: Vlastně žádný, protože s tím jsme počítali, že budou i různé negativní reakce a nedorozumění. A navíc nakonec to dopadlo tak, že ty pozitivní jsou v naprosté většině, což nás těší.

Co vás v souvislosti s Kompostem zatím nejvíc překvapilo?

J.: Jak velká část lidí se aktivně brání nepříjemným skutečnostem nebo informacím, na základě kterých by museli něco změnit. Také zpětná vazba ve smyslu toho, že je pro ně takový časopis vlastně nepříjemným čtením právě proto, že přináší velké množství "negativních" sdělení.

A.: Zatím nic, i když příprava časopisu je opravdu velké dobrodružství - a mimořádně poučné po všech stránkách. Ne, že bych to všechno vysloveně čekala, ale představit jsem si to dovedla. Abych ale nějak odpověděla, tak můžu jmenovat například článek "Gratias flos chanovensis" od Františka Zimy –viz [č. 10/2017](#). Pana Václava Chána, o němž vypráví, jsme měli velmi rádi a netušili jsme, že se setkáme s někým, kdo ho také dobře znal a kdo se o své vzpomínky tak hezky podělí.

Jak se vám jeví budoucnost Kompostu?

J.: Budoucnost těžko předvídat, takže spíš napíšu své přání. Chtěl bych, aby se časopis stále zlepšoval po své odborné stránce, ale aby si zároveň zachovával široký záběr a lehkost. Přeji si, aby se co nejvíce rozrůstaly řady jeho čtenářů a aby co nejvíce lidem přinášel inspiraci a také naději v této těžké době.

A.: Doufám, že zájem vás, našich příznivců, potrvá - a velmi si jej vážíme. **Foto Florián Pešek**

Stejně tak jsme vděční i všem našim přispěvatelům, častým i občasným. A také pomocníkům. Nejde totiž jen o psaní, ale i o nejrůznější spolupráci rázu technického, propagačního atd. Přeji bychom sobě i ostatním, aby nám náš elán vydržel. A další přání: snad už brzy pomine takový ten nepříznivý stav, kdy varovné zprávy se mnohým čtenářům jeví jako příliš depresivní, zatímco povzbudivé na ně působí dojmem, že je o vše postaráno a že jejich vlastní příspěví by bylo nadbytečné.

Hlavní myšlenkou je v Kompostu něco úplně jiného: že situace je velmi vážná, ale že se vždycky dá aspoň něco dělat. Nejlépe společně. Ať už nám to půjde dobře, nebo ne, snažit se určitě budeme dál. A musím říct, že náš milý časopis má před námi velkou výhodu: zatímco nám se přece jenom může přihodit i skepse a únava, na něm vyrůstá každý měsíc úplně čerstvá nová ratolest! **-ah-, -jj-**

Překopávky

Písek sází!

V rámci **participativního rozpočtu**, který umožňuje zapojit se přímo do rozhodování o některých finančních prostředcích i běžným občanům, bylo v loňském roce obyvateli města vybráno hned několik ekologických projektů, z toho dva podané spolkem Voda a zeleň v Písku.

Foto archiv spolku Voda a zeleň v Písku

nám strážil tým dobrovolných hasičů města Písku, který pomohl i se sázením.

Rádi bychom touto cestou poděkovali jménem spolku Voda a zeleň v Písku všem dobrovolníkům, kteří se akce aktivně zúčastnili. Právě díky jejich energii jdeme do dalšího projektu opět v plné síle a očekávání! **Gabriela Čápnová Kocourková**

Jedním z nich je **dosadba koridoru „Na Kuchyňce“**. Projekt vyvrcholil o víkendu 13. 11., kdy se organizátoři Voda a zeleň v Písku ve spolupráci s městem Písek spolu s dobrovolníky pustili do výsadby skoro 50 ovocných stromů a keřů. Biokoridor spadá do územního systému ekologické stability (ÚSES) národního významu, proto je jeho zachování a rozvoj důležitou částí ochrany a podpory života hmyzích, ptačích i zvířecích společenstev.

Jižní expozice a prudší svah dlouhodobě znesnadňovaly osázení a omlazení lokality. Proto byly pro realizaci vybrány v maximální možné míře tzv. **staré odrůdy**, které jsou houževnatější a odolnější proti vrtochům přírody, ale hlavně do naší krajiny opravdu patří. Samotné sázení se pak neslo ve velmi přátelské atmosféře a za zvuků dětského smíchu a praskajícího ohně. Ten

Další sbírka pro azyl Sirius

Jedenáctý ročník materiální sbírky pro azyl Sirius odstartoval 15. 11. 2021. Letošní sbírka je určená na pomoc 41 pejskům a 30 kočičkám. Jedná se především o zvířecí seniory, handicapovaná a špatně umístitelná zvířata. Jsou mezi nimi třeba pejsci, kteří byli u předchozích majitelů týraní a ztratili důvěru v lidi. Svůj strach řeší tím, že se vůči neznámým lidem chovají agresivně. Přesto si ale zaslouží, abychom na ně nezanevřeli. Chcete-li se do sbírky zapojit a zvířátka v azylu Sirius podpořit, můžete jim věnovat psí či kočičí krmení ve formě granulí, konzerv, paštik, pamlsků (pokud možno ne krmivo ze supermarketů). Dále můžete doma vyřadit a zvířátkům věnovat staré ručníky, deky, povlečení, lina či koberce. Darovat můžete např. kočičí písek (kočkolit), odčervovací tablety nebo antiparazitní obojky.

A kam vaše dary přinést? Sběrných míst je hned několik. Ve **Strakonících** je to Ekoporadna při ŠK, pobočka Za Parkem, Husova 380 – po předchozí telefonické domluvě s Janem Jurášem na tel. 721 658 244. Další sběrná místa, která můžete využít a zároveň tam i rovnou nakoupit, jsou v **Blatné** – Krmiva a chovatelské potřeby, tř. J. P. Koubka 86 (tel. 774 442 651); v **Písku** – Chovatelské potřeby Zoo Drlíčov, Fráni Šrámka 129 (tel. 775 553 263); v **Plzni** – Chovatelské potřeby Jonatán, Mikulášské náměstí 9 (tel. 722 931 004); v **Přešticích** – Krmiva Černý, Hlávkova 1106 (tel. 722 931 004) a svoz v **Klatovech a Přešticích** zajistí po předchozí telefonické domluvě Verda Dalecká na tel. 603 326 614.

Více informací o sbírce naleznete na [facebookových stránkách](#) nebo vám je zodpoví koordinátorka sbírky Ivana Bůbalová na tel. 602 467 689, příp. mailem ivana.bubalova@seznam.cz. Sběrka potrvá až do 23. 12. 2021.

Všem dárcům ze srdce děkujeme a přejeme pohodové vánoční svátky. **Ivana Bůbalová**

Foto archiv azylu Sirius

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

15. díl – Auto

Pořízení nebo vlastnictví automobilu je sice v dnešní době vnímáno jako samozřejmost, ale ať se nám to líbí, nebo ne, jedná se o podstatnou součást naší individuální ekologické stopy. Na její případné a alespoň dílčí snížení se dá pohlížet v několika rovinách. Při samotném rozhodování o koupi automobilu (ať už jde o první nebo několikátý vůz do rodiny), při úpravě režimu jeho nezbytného provozu nebo při redukci objemu naježděných kilometrů.

Dobrý sluha, ale zlý pán

I když je většina negativních dopadů automobilové dopravy známá, stojí za to si některé, hlavně ty méně viditelné připomenout. Kromě uhlíkové stopy (emisí) samotného provozu auta nemůžeme pomlčet nad velkou jednorázovou stopou výroby nového stroje. Toto odvětví průmyslu je jedním z nejvíce globalizovaných. Výroba probíhá prostřednictvím dílů v podstatě z celého světa ve spletné distribuční síti, dopad na životní prostředí je tak těžko vyčíslitelný, ale obrovský. Provozem automobilu vzniká velké množství nejen CO₂, ale i oxidů dusíku, těkavých organických látek, oxidu uhelnatého a dalších sloučenin. V posledních letech se více hovoří i o mikročásticích z otěrů pneumatik a brzdového obložení (o automobilových emisích více viz např. [zde](#)).

Automobilová doprava má na svědomí extrémní množství lidských životů (jedná se nejnebezpečnější běžnou lidskou činnost) a životů volně žijících zvířat. Na lidské zdraví mají negativní vliv také hluk a vibrace. Z hlediska krajinné ekologie a vlivu na biodiverzitu se rozmach automobilů projevuje nepřímo v záboru půdy k výstavbě nových komunikací a doprovodné infrastruktury (parkoviště, ochranné bariéry, benzinové pumpy atd.). Výstavbou dopravních tepen dochází k fragmentaci krajiny a tvorbě migračních překážek, což negativně ovlivňuje zejména vzácnější druhy velkých savců migrujících na dlouhé vzdálenosti (vlk, rys, los...).

Nadužívání automobilů zvyšuje naši závislost na fosilních centralizovaných zdrojích energie, přispívá k epidemii obezity a civilizačních chorob, snižuje naši fyzickou kondici a odolnost. Automobilová doprava (zejména v městském prostředí) je navíc silně stresovým prostředím.

Foto -jj-

včetně provozních nákladů. Auta s alternativním (elektrickým) pohonem nemusejí být zatím zdaleka takovou ekologickou výhrou, jak je někdy prezentováno. Avšak dá se na ně pohlížet v "průkopnické" rovině, kdy by mělo jejich rozmachem docházet ke snižování cen nebo rozvoji potřebné dobíjecí infrastruktury. Nezbytným předpokladem je však růst podílu obnovitelných zdrojů energie.

Když už auto vlastníme

I přesto, že jsme si třeba vůz pořizovali jen pro nejnужnější cesty, převoz materiálu a podobně, najednou pozorujeme, že jezdíme čím dál častěji, na kratší vzdálenosti a i v případech, kdy by šla cesta vykonat jiným způsobem. Zkrátka jsme zpohodlněli, na auto si zvykli nebo ho použijeme, protože je zrovna k dispozici. Zkusme se vrátit do doby, kde jsme ho ještě neměli - jakým způsobem bychom tenkrát cestovali? A byla by to i v tomto případě taková komplikace? Třeba nám naše tělo za procházku nebo projížďku na kole poděkuje.

Jak jezdit šetrněji a snížit počet najetých kilometrů?

Všeobecně platí několik zásad ekologicky šetrnější jízdy autem. A není to ani zdaleka jenom výběr vozu s nízkou spotřebou paliva. Největší externality za sebou zanechává jízda na krátké vzdálenosti při nezahřátém motoru, při delších vzdálenostech se spotřeba i emise ustálí. To souvisí s předchozím bodem - nejméně šetrné jsou krátké pojížděky ve městě, které by se daly obstarat jiným způsobem. Podobně negativně působí třeba každodenní dojíždění z příměstských obcí a satelitů nebo dovážení dětí do škol.

Při každých 100 kg nákladu vzrůstá spotřeba zhruba o 0,5 l paliva na 100 km. Mysleme na to a nevozme v autě zbytečnosti. Spotřeba a emise se dají ovlivnit také způsobem jízdy. Styl "brzda plyn" stejně jako řazení při vyšších otáčkách, než je nutné, není ideální. Výrazně může pomoci také správně huštění pneumatik na horní hranici doporučené výrobcem. Plynulá jízda na nižší otáčky a s předvídáním situací je nejen úsporná, ale i méně hlučná, bezpečnější a tolik neopotřebovává naše auto (více informací viz [zde](#)).

Předtím, než si vůz pořídíme

Bude to znít jako klišé, ale zvážili jsme důsledně všechna pro a proti? Ve velké části případů dojdeme k závěru, že auto skutečně potřebujeme, ale existuje i možnost, že si ho pořizujeme jen proto, že je to dnes standard nebo abychom měli o něco málo jednodušší život. Pokud je pro nás důležité hledisko finanční, neměli bychom hodnotit pouze provozní náklady, ale také náklady na pořízení auta, resp. amortizaci. Provozní náklady pak nejsou pouze palivo nebo výměna oleje, ale i nezbytný ostatní servis, povinné vybavení, pojištění, technické kontroly atd. Někdy až příliš pozdě dojdeme k poznání, že se jedná o výraznou položku našeho rodinného rozpočtu. Samostatnou kapitolou je pak výběr automobilu - zejména v rovině nové vs. ojeté. U auta z druhé ruky samozřejmě odpadá ekologická stopa výroby (resp. je rozptýlena i mezi předchozí majitele), ale narůstají ostatní externality,

Celkový počet najetých kilometrů můžeme snížit lepším promyšlením naší logistiky, spojováním cest, případně i spolujízdu např. s kolegy při dojíždění do zaměstnání. Pro motivaci k častějšímu využívání prostředků poháněných vlastní silou existují nejrůznější kampaně (nejznámější asi [Do práce na kole](#)).

Alternativa k vlastnictví automobilu

Jste stále ještě součástí menšiny těch, kteří žádné auto nevlastní, ale přesto byste jej chtěli/potřebovali občas využít? Krom klasických a veskrze nákladných půjčoven aut jsou i v ČR na velkém vzestupu systémy sdílení vozů (tzv. carsharing) - některé možnosti viz [zde](#). Na občasné delší cesty je možné najít spolujízdu na některém z webů [zde](#) nebo [zde](#). Této možnosti samozřejmě mohou využít i vlastníci automobilu a nabídnout místo ve voze ostatním. Zcela mrtvý samozřejmě není ani autostop. Podpora veřejné hromadné dopravy by měla být prioritou ve všech možných situacích nejen pro nevlastníky automobilu.

-jj-

Pilatka netýkavková

Nejprve doplnění k článku o pilařce pospolné z [Kompostu č. 11/2021](#): Housenice může být také houba (*Cordyceps*), ale zde máme na mysli larvu blanokřídlého hmyzu z (podřádu) širopasých (ve starší literatuře i širopasých), zvláště pak jejich nejpočetnější skupiny pilatek. Housenice mají podobně jako housenky válcovitý tvar těla, tři páry článkovaných hrudních končetin, které jsou silnější než u housenek, a větší počet 6-9 párů panožek. Ty nejsou na rozdíl od housenek opatřeny háčky a mohou být vyvinuty i na 1. a 2. zadečkovém článku. Hlava housenic je opatřena mohutným kousacím ústrojím a pouze jedním párem drobných oček (stemmat). U druhů vytvářejících chodbičky v listech (tzv. miny) nebo „domečky“ na rostlinách (tzv. háčky) dochází k redukci končetin, většina druhů však žije volně na listech nebo jehličí. U takových se vyvinuly četné obranné reakce, např. výhružné esovitě zkroucení těla nebo vystřikování tělních tekutin až do vzdálenosti 20 cm.

Dále bych chtěla navázat na článek „Netýkavka na Kuřidle a Kalvárii“ z [Kompostu č. 10/2020](#). V sobotu 21. srpna 2021 jsem se zúčastnila výletu Klubu českých turistů ze Sušice. Naše malá skupinka cestovala hromadnou dopravou do Železné Rudy Alžbětína, odkud jsme přešli na bavorskou stranu NP Šumava, užili si několika krásných vyhlídek, posvačili z vlastních zásob na Schwellhäuslu a podél bývalého plavebního kanálu doputovali zpět do Čech. Ferdinandovým údolím jsme mířili do našeho cíle – Železné Rudy a chvíli se zastavili na křižovatce u zaniklé sklárny Debrník. Zde jsem se podívala na okraj cesty, ale místo porostu devětsilů a možnosti najít na nich krásného šnečka chlupatku bezzubou (*Petasina edentula*) tam rostly jen dva druhy netýkavky: domácí netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli –tangere*) a invazní asijská netýkavka malokvětá (*Impatiens parviflora*). Po invazní netýkavce lezla otrněná housenice pilatky netýkavkové (*Siobla sturmi*).

Foto Eva Legátová

Dle níže uvedeného atlasu blanokřídlých širopasých je to eurosibijský druh, vyskytuje se od Francie přes střední Evropu a Rusko na východ až do Číny a Japonska. V ČR a SR je lokální a nehojná. Vyskytuje se v nížinách až horách, vlhkých listnatých, jehličnatých i smíšených lesích, v okolí lesních prameništ a mokřadů, březích lesních potoků, zastíněných březích řek, lužních lesích. Dospělec létá od konce května do července v závislosti na nadmořské výšce. Housenice žije od července do srpna. Protože se tento druh dle literatury netýkavkou malokvětou neživí, tato invazní rostlina ho ohrožuje vytlačováním jeho živné rostliny. Na snímku je housenice pilatky netýkavkové v obranné pozici, stočená do otrněného kruhu, který mi připomíná počítání afrického plaza jménem kruhochovost (*Cordylus* – dříve terarijní živočich, na přelomu tisíciletí již chráněn „CITES II“).

Eva Legátová

Použitá literatura:

- BALÁŽOVÁ, A., BALÁŽ, V., ČERNÝ, J., DAMAŠKA, A. F., NUNVÁŘ, J., PTÁČEK, M., ŠÍMA, P.: Nepřátel se nelekejte, na množství nehleďte – studijní text 54. a 55. ročníku Biologické olympiády pro kategorie B a A (pro střední školy a víceletá gymnázia), Praha 2019, ke stažení na internetu pod heslem biologická olympiáda.
- BRUINS, E.: Encyklopedie teraristiky, Rebo Production s. r. o. Čestlice, 1999.
- ČIHAŘ, J.: Teraristika (obojživelníci a plazi), Delfín Práce Praha, 1989.
- HORSÁK, M., JUŘIČKOVÁ, L., PICKA, J.: Měkčíši České a Slovenské republiky, Kabourek Zlín, 2013.
- MACEK J., ROLLER J., BENEŠ K., HOLÝ K., HOLUŠA J.: Blanokřídlí České a Slovenské republiky II., Academia Praha, 2020.
- MORAVEC, J.: Svět zvířat VII. Obojživelníci, plazi, Albatros Praha, 1999.
- MOTYČKOVI, H. a V.: Housenky a housenice, Naše příroda č. 4/2016.

Večer s dokumentem - 94. díl - Pod rúškom kalamity

V dnešním díle seriálu se podíváme na sousední Slovensko. Ač je politický směr tohoto státu v několika posledních letech označován jako environmentálně progresivní, dochází zde samozřejmě tak jako v jiných zemích k obrovským ekologickým škodám na přírodním bohatství ve jménu hospodářského pokroku a zisku. Nejviditelnější je tato situace ve slovenských lesích, což řada z nás může potvrdit ze svých pravidelných návštěv. Týká se to bohužel i lesů cenných, původních nebo rostoucích v rámci zvláště chráněných území (zejména Tatranský národní park).

Slovenský publicistický cyklus Eko ďalej (obdoba českého Nedej se!) se v jednom ze svých říjnových pokračování soustředil na problematiku holosečných těžeb tamních lesů. Kromě zjevných finančních motivací stojí za tímto nepříznivým vývojem také odvěký ideologický spor mezi některými lesníky a zástupci ochrany přírody. V mnohém tak připomíná tahanice, které

Foto -jj-

lesnických plánů a těžbou kůrovcových ohnisek. Kůrovcová těžba je však velmi často používána jako záminka pro holoseče veskrze zdravých porostů.

Problém není striktně v rozsahu těžeb, ale v tom, že z velké části probíhají v rámci chráněných území a také ve způsobu, kdy naráz jsou odtěženy celé horské masivy nebo doliny. To má velmi negativní vliv nejen na biodiverzitu, ale i na vodní režim a erozi půdy. Srovnávací letecké snímky z několika míst jasně dokazují významný úbytek zcela zdravých porostů na velkých plochách, kde evidentně nešlo o kalamitou významně zasažené lesy. Za tristním stavem však nestojí jenom touha po zisku. Jde také o přesvědčení lesních hospodářů, že o les je třeba za každou cenu pečovat (sázet, vychovávat a sklízet) a že se bez našeho vlivu neobejde - obzvláště při kalamitní situaci. Nejen Národní park Šumava je však příkladem lesního biotopu střední Evropy, který nám jasně dokazuje sílu lesa bez významného vlivu člověka. I v částech TANAPu je možno pozorovat vznik nové generace přírodního lesa odolnějšího okolním vlivům.

Epizodu z cyklu Eko ďalej můžete zhlédnout [zde](#). Doporučujeme i některé z dalších dílů - např. o medvědech na Slovensku ([zde](#)). -jj-

Pozvánky - prosinec 2021

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Kurzy zdravého vaření

úterý 7. 12., nebo čtvrtek 9. 12. Vždy od 18 hod. na ZŠ Povážská (Nad Školou 560, Strakonice)

Sezóna kurzů probíhá ve dvou totožných termínech 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky - Promítání nového dokumentu Svědectví

středa 15. 12., 18 hod., společenský sál ŠK (3. nádvoří strakonického hradu), **vstupné dobrovolné**

Nový český dokumentární film mapuje podmínky tzv. hospodářských zvířat v českých velkochovech. Nahlédněte pod pokličku nejlivnějšího odvětví průmyslového zemědělství. Dokumentu propůjčil svůj hlas režisér Petr Vachler. Projekce se zúčastní spoluvůdci filmu Lukáš Vincour a Věra Mikušová. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Středeční zastavení

ÚT 1. 12.: Setkání s literaturou, např. s **písněmi a humorem Jiřího Grossmanna**. Sraz v 16:30 před pobočkou Za Parkem.

Přírodovědná procházka v okolí Droužetic

SO 11. 12. Sraz v 9:00 před pobočkou Za Parkem. Půjdeme cca 13 km po zpevněných cestách přes přírodní památku Ryšovy do Droužetic, dál na **Tisovník**, do Krt, do Starého Dražejova a přes Kuřidlo do Strakonice. Více v ŠK Za Parkem nebo na www.csop-strakonice.net

Mezigenerační klub PARK

NE 12. 12., PO 13. 12. Poznávání. Aktivní odpočinek. Ruční práce. Knížky. Podle možností a chuti pobyt buď v knihovně, nebo venku. Sraz 2. neděli v měsíci v 18:00 a následující pondělí v 10:00 před pobočkou ŠK Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK. **PÁ 3. 12. oslavíme Mikuláše, 10. 12. si uděláme předvánoční setkání u krmítka v parčíku naproti archivu.** Na schůzky si berte s sebou baterky. Info pobočka ŠK Za Parkem nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321 – formou sms).

Výstavky

Výstavka větviček na určování podle pupenů (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně ŠK Za Parkem. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy.**

Bližší informace:

Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz. Plánované akce jsou vyhlášeny, ale vzhledem k aktuální epidemiologické situaci může dojít ke změnám. -ah-

Drobné smetí

Šumava se zotavuje z okyselení na konci 20. století překvapivě dobře

Rozsáhlé výzkumy v šumavském a bavorském národním parku poukázaly na rychlost samovolné revitalizace, která předčila veškerá očekávání. Jedná se zejména o průzkum následků acidifikace z konce minulého století a také vlivu mrtvého dřeva a vývrátů na šumavskou přírodu. Více viz [zde](#).

V CHKO Brdy vznikají nové tůně

Brdští lesníci za poslední tři roky vytvořili přes 40 nových vodních prvků. Malé vodní plochy do 300 m² by měly pomoci rozvoji biodiverzity a zadržování vody v krajině. Více se dočtete [zde](#).

Plány podnikatele Kreuzigera na Zhůří se pravděpodobně zastaví

Dlouho táhnoucí se kontroverzní projekt výstavby komplexu budov na šumavském Zhůří nebude pravděpodobně povolen v žádné formě. Důvodem je ochrana cenných orchidejových luk, pro kterou nebyla udělena výjimka. Více se dočtete [zde](#).

Ministryní životního prostředí se nejspíše stane senátorka Anna Hubáčková

Server ekolist.cz připravil vizitku pravděpodobné nástupkyně Richarda Brabce na postu ministra životního prostředí. Můžete si ji přečíst [tady](#).

Kanál D-O-L se stavět nebude

Obří projekt kanálu Dunaj-Odra-Labe, který mimo jiných prosazoval prezident Miloš Zeman, se s největší pravděpodobností nikdy nepostaví. Nepočítají s ním představitelé nastupující vlády. Více viz [zde](#).

V Británii získají svá práva i některé druhy „nižších“ živočichů

Hlavonožci nebo tzv. desetinožci (krabi, humři...) budou od nyní v této zemi považováni za vnímající bytosti. Zakázáno bude např. obvyklé vaření humrů zaživa. Více informací viz [zde](#). -jj-

Kolísavý výskyt invazní netýkavky malokvěté na Kuřidle a Kalvárii v roce 2021

Vlivem výkyvů počasí se netýkavka malokvětá na námi kontrolovaných lokalitách objevovala od jara 2021 nejdříve velmi málo (po pozdních mrazích), potom jí přibýlo a po vytrhání vyrůstaly nové a nové rostliny vždy znovu, jakmile bylo více vláhy. Napadení mšic bylo letos menší než obvykle. Více podrobností najdete [zde](#). -ah-

Literární okno

Něco překrásného se končí: Kolapsy v přírodě a ve společnosti

Člověk, jakožto tvor s velmi omezeným horizontem vnímání času, hodnotí kolaps jako katastrofu. Jako něco negativního, kdy končí dlouho sestavované pořádky a noví účastníci začínají v nových podmínkách od nuly. Je tomu však skutečně tak? A není kolaps spíše příležitostí, při které dochází k tzv. fázovému posunu; k novým pořádkům a bouřlivému rozvoji něčeho jiného?

V roce 2008 byla editory Petrem Pokorným a Miroslavem Bártou sestavena "sbírka" esejů, která se na problematiku kolapsů snaží nahlížet z mnoha rozmanitých úhlů pohledu. Skládají mozaiku příspěvků odborníků v tématech, které spolu na první pohled vůbec nesouvisí. Geolog Václav Cílek, botanik Jiří Sádlo, jaderný fyzik Jiří Filip, filozof Zdeněk Kratochvíl a další se snaží společně dobrat odpovědi na nelehkou otázku, zda je kolaps úpadkem, nebo příležitostí. Nehledě na rozmanitost záběru se všichni zúčastnění ve svých rozborech "potkávají" a zjišťují, že výstupy se přes prvotní nepochopitelnost až nápadně podobají.

Z každého z 15 esejů by se dalo vypsát několik zajímavých pasáží i závěrů, k nimž jejich autoři dospěli. Ale samozřejmě to udělám jen z malé části, nechci případného čtenáře ochudit o to dobrodružství. Zmíním jen pár okamžiků, které mi utkvěly v mysli.

Po všeobecném úvodu, v němž jsou rozebrány hlavní znaky kolapsů a některých možných konotací, se dostáváme k pohledu historickému, konkrétně do archaického Řecka. A dozvídáme se, že téma kolapsů bylo aktivně řešeno již tehdejšími filozofy. Nejpokročilejší civilizace starověku se samozřejmě ve svých dějinách vyznačovala i velkou mírou náchylnosti k prudkým změnám.

Statistický příspěvek Davida Storcha vnáší do tématu nový pojem - katastrofa. Jedná se o kolapsy vzniklé vnějšími okolnostmi, způsobené na rozdíl od klasických kolapsů dlouhodobým vnitřním pnutím. Autor se snaží pojem usadit v

Něco překrásného se končí

KOLAPSY V PŘÍRODĚ A SPOLEČNOSTI

Petr Pokorný, Miroslav Bárta (eds.)

M. Bárta, V. Cílek, V. Černý, J. Filip, R. Haluzík,
I. Horáček, Z. Kratochvíl, A. Markoň, P. Meduna, P. Pokorný,
J. Sádlo, F. Stanina, D. Storch, H. Storchová

DOKORÁN

časovém měřítku (frekvence katastrof) i z hlediska jejich míry (závažnosti) a hodnotí, zda se tyto události dají nějakým způsobem předvídat.

Teoretický fyzik František Slanina rozebírá téma sociálních sítí a jejich kolapsů. Dokládá, že při zpřetrhání vazeb vzniká nový stav, kdy nové síťování již probíhá podle odlišných pravidel a výsledkem je tedy i jiný stav společnosti.

Pro mě nejzajímavější příspěvek celé knihy (a možná jeden z nejpoutavějších vědeckých textů, který jsem kdy četl) sepsal biolog Anton Markoš. Esej "Život naruby: Kyslík a evoluce" nabízí neotřelý pohled na vývoj atmosféry a života na Zemi. Hodnotí sice kolaps, který probíhal desítky miliónů let, ale v optice planetárního vývoje se jedná o významný přelom, který zcela změnil "zadání" a umožnil bouřlivý vývoj takřka všeho, co nás dnes obklopuje. Život na Zemi probíhal do "kyslíkové revoluce" ve striktně anoxických podmínkách. Kyslík sice v miniaturních množstvích vznikal fotochemickými reakcemi, ale pro dosavadní formy života byl prudkým jedem. Jeho množství bylo zpětnými reakcemi udržováno ve stopovém množství. Před nějakými 2,1 miliardami let začíná množství kyslíku vzrůstat, do oxidačních reakcí tento plyn začíná strhávat ostatní prvky zemské kůry a rovnováha se v relativně krátkém čase překlápí. Jak se to celé odehrálo, co bylo příčinou a důsledkem, popisuje právě tato kapitola.

V dalších statích se dočteme např. o rychlém vymírání velkých savců, a jak se na tom podílel druh homo sapiens, jaký byl osud člověka neandertálského nebo jaké radikální změny provázely dobu, kterou označujeme jako pravěk. Zajímavý je poznatek našeho pokřiveného úhlu hodnocení historie, kdy poměrně dlouhá časová údobí hodnotíme právě na základě významnějších posunů, i když dotčený děj mohl probíhat jako kontinuální posun k něčemu novému/dalšímu.

Text o "náhlém" zhroucení komunismu zcela názorně dokazuje, že kolapsy jsou všeobecně události, které dlouho bobtnají pod povrchem, pro jejich vznik je zapotřebí dynamické nerovnováhy a jejich uskutečněním je připravena půda pro něco nového a v mnoha ohledech lepšího.

Velmi mě zaujal i esej odborníka na vývoj kulturní krajiny Jiřího Sádla. I když s ním v mnoha závěrech nesouhlasím, bylo to poutavé, poučné a nakonec i dost zábavné čtení. Z určitého nadhledu se snaží pohlížet na lidské zásahy do krajiny - ani ne tak, jestli je to dobře, nebo špatně, ale co tím vlastně zaniká a naopak vzniká. Všimá si transformace zemědělství ve velmi krátkém čase (úpadku jeho tradičních forem) a také vzniku zcela nového fenoménu - suburbie.

Knihu určitě doporučuji pro dlouhé zimní večery, třeba v ní naleznete pár střípků do mozaiky vnímání světa kolem nás. Je k dispozici ve fondu Ekoporadny. -jj-

KAM a RÁDI – Lesní příběhy

K lesu mám kamarádký vztah a cítím se tam jako doma. Díky jeho blahodárnému vlivu jsem před pěti lety sepsal příběhy o netradičních kamarádech, Medvědovi a Ježkovi, pro svého syna Eliáše. V celkem 11 příbězích, vážných i humorných, v kratších i delších, v básničkách i dialozích, se otevírá svět dvou nerozlučných kamarádů, kteří si vzájemně pomáhají, učí se od sebe a hlavně poznávají při svých výletech les. Příběhy jsou totiž také inspirací, návodem k tomu, jak vytáhnout paty ven a jít objevovat, žasnout! Co si místo letního kina vychutnat jako Medvěd s Ježkem západ slunce? Nebo si jen povídat sofisticky o stvoření světa v duchu předsokratiků? Pozorovat déšť nebo padání sněhových vloček a prozkoumávat, co všechno nabízí les?

Mít materiál pro dětskou knihu ale nic neznamená. Dlouho jsem hledal vhodnou ilustrátorku či ilustrátora. Musí to být zkrátka někdo, kdo má stejně hluboký vztah k lesu a jeho tvorům jako já. Ale kdo hledá, najde. A tak jsem našel ilustrátorku Dorotu a spojil s ní síly na téměř dva roky. Z našeho společného vztahu k přírodě a zvířátkům vznikla dětská kniha, kterou vydáváme nyní v crowdfundingové kampani na HitHit [zde v odkaze](#) a vy si ji případně můžete pořídit za zvýhodněnou cenu v předprodeji a podpořit tím její vznik. **Michal Štěpánek**

Zvláštní znamení

Dodnes si dobře pamatuji, jaký byl můj první dojem z písničky P. Ulrycha "[Zvláštní znamení](#)". Dlouho jsem ji neznala, i když Petra Ulrycha i jeho sestru Hanu v doprovodu skupiny Javory poslouchám moc ráda. Až jednou jsem viděla na internetu ten zajímavý název, vyhledala jsem si nahrávku, vyslechla první slova - a úplně jsem se v nich ztratila. Nevníkala jsem pokračování, jen jsem si vychutnávala tu představu, že sedím někde na návrší, je nás tam víc,

setmělo se a my cítíme závrať z noci plné hvězd.

Probrala jsem se až na konci. A při opakovaném poslechu se mi totéž stalo ještě několikrát, nad dalšími verši, které mi byly blízké. Divím se, proč se tahle skladba více neproslavila, i když poprvé vyšla v roce 1987. Možná ale slavná byla a jen jsem o tom nevěděla. Jsem ráda, že jsem to mohla díky internetu napravit a chtěla bych se teď s vámi aspoň o krátký úryvek podělit. Co když je mezi vámi někdo, pro koho bude také nový? A pokud je to přesně naopak a už ta poetická slova máte dávno v paměti, doufám, že se s nimi teď, po letech, rádi setkáte jako s dobrými známými.

*Závrať z noci plné hvězd,
pláč, co není vlastně žal,
k tomu smutek z dlouhých cest,
které musíš ujít s vírou,
že pak spatříš zvláštní znamení...*

*...zmatek, který nedbá rad,
slzy, které nejsou trápení,
kde se berou, odkud pramení?
Z té hlíny, v které máme svoje kořeny,
z té studny, z které pijem vodu čistou,*

Foto Vilém Hrdlička

*z té lásky, bez které je člověk ztracený,
z té lásky, v které má své místo... -ah-*

Prosincové zajímavosti Jirky Wagnera

On je ten prosinec takový dvojaký. Jako by to s tou zimou ještě moc neuměl: sotva s ní začne, už je tu mikulášské oteplení, pak zase přísnější, přituhne, a už je tu zase vánoční obleva. A pak novoroční mrazy a sněhy.

„... O Vánocích pak bylo teplo jako v podletí, zelenost utěšená a místem i kvítčko...“ poznamenává Palacký o roce 1504 v Starých letopisech českých. „...Toho léta (1606) dne památky sv. Štěpána a na den sv. Jana velmi teplé sluníčko po oba dva dni Pán Bůh ráčil jest dáti. Chroustů a komárů velmi mnoho lítalo...“ píše o vánočním počasí Pavel Mikšovic v Kronice lounské. Opačnou tvář prosince ale najdeme třeba v kronice Horažďovic, rok 1940: Od Vánoc do Nového roku vydatné sněžení, všeobecná povinnost na úklid sněhu na silnicích, kde byly závěje až 1 m vysoké. Sněhové hradby kolem silnic až 3 m vysoké a k tomu mrazy: - 20 °C. Podobné to bylo i na konci roku 1941.

Zkrátka někdy se ten prosinec zapíše do kronik, jindy jen do básně...

PROSINEC V PŮLI.
Chladno a mlžno.
Ticho.
A spící úly.

K RÁNU SNÍH PŘIŠEL.
Tíše.
A v domě nikdo,
kdo by ho slyšel.

(z mlh)

CHVILKU AKORÁT
se ukázalo slunce.
Když je slunovrat.

(keř na zahradě)
ČERVENÉ LÍSTKY
ozdobené námrazou.
Začíná advent.

BOŽÍ HOD DNESKA.
Vánoční.
Sníh s deštěm jen
na okno pleská.

Foto Jiří Wagner

Zdraví a strava

Dýně

Tématem letošních druhých kurzů zdravého vaření byla dýně - plod s rozmanitou podobou i způsobem kuchyňského využití; vynikající záležitost, která však trpí jedním závažným nedostatkem. Když je její sezóna, je jí všude moc a nikdo moc neví, co s ní. Tak tedy trochu další inspirace:

Dýňovo-rajčatový krém

Ingredience: polovina menší dýně, rajský protlak (500 ml) nebo drcená rajčata (konzerva), datle (1/2 šálku – 12-15 ks), 3 stroužky česneku, sůl (1/2 lžičky), provensálské koření (lžička), drcený pepř, rostlinný olej

Postup přípravy: Na oleji zlehka orestujeme utřený česnek, přidáme na kostky pokrájenou dýni a ještě krátce restujeme, podlijeme menším množstvím vody, přidáme datle, koření, osolíme a dusíme do změknutí dýně. Ke konci dušení přidáme protlak nebo drcená rajčata. Necháme provařit a dohladka umixujeme. V případě potřeby zředíme vodou.

Dýňové kari s cizrnou

Ingredience: ¼ střední dýně, kokosové mléko (plechovka), cizrna (cca 150 g), cibule, česnek (3 stroužky), zázvor (cca 2 cm), citrónová šťáva (lžice), sůl (1 a 1/2 lžičky), kari koření (2-3 lžice nebo podobné množství kari pasty), drcený pepř, rostlinný olej

Postup přípravy: Cizrnu na několik hodin namočíme, poté vodu slijeme. Uvaříme do měkka v čerstvé vodě. Ke konci vaření osolíme. Na oleji zesklivatíme nadrobno pokrájenou cibuli, přidáme utřený česnek a zázvor a kari koření. Krátce orestujeme, přidáme na menší kostky pokrájenou dýni (část můžeme nahradit mrkví, případně jinou zeleninou), dobře promícháme a podlijeme menším množstvím vody (200-300 ml). Osolíme, opepříme a dusíme do změknutí dýně. V závěru dušení přidáme cizrnu a nakonec zalijeme kokosovým mlékem. Necháme převařit a podáváme. Můžeme ozdobit čerstvým koriandrem nebo petrželí. Podáváme s celozrnnou rýží nebo bramborami.

Dýňová buchta s ořechy

Ingredience: pšeničná celozrnná hladká mouka, případně špaldová (3 šálky), dýňové pyré (2 šálky), rostlinný olej (1/3 šálku), cukr (1/2 šálku), vlašské ořechy (šálek), rozinky (1/2 šálku), perníkové koření (lžice), prášek do pečiva (lžice), špetka soli, hořká víceprocentní čokoláda (100 g)

Postup přípravy: Smícháme mouku s cukrem, práškem do pečiva, perníkovým kořením a špetkou soli. Přidáme dýňové pyré (připravíme v mixéru nebo nastrouháme na vystouplém struhadle), rozinky a posekané vlašské ořechy. Vypracujeme těsto a pečeme na pečicím papíru v koláčové formě nebo na plechu 30-45 min. na zhruba 180 °C. V závěru pečení posypeme nahrubo nastrouhanou čokoládou a necháme roztéct. -jj-

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jiří Wagner, Pavel Běle, Ivana Bůbalová, Eva Legátová, Michal Štěpánek

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2021

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE